

UZASADNIENIE

Formularz UWO

Sygnatura akt

IV Ko 895/23

1. WNIOSKODAWCA

B. R. A. (...)

(...)

H. H. (...)

1. ZWIĘZŁE PRZEDSTAWIENIE ZGŁOSZONEGO ŻĄDANIA

1.	Odszkodowanie (kwota główna)		Odsetki
	1.	nie żądano	
2.	Zadośćuczynienie (kwota główna)		Odsetki
	1.	po 89 500 zł dla każdej z wnioskodawczyń	ustawowe za opóźnienie
3.	Inne		

1. Ustalenie faktów

0.1. Fakty uznane za udowodnione

Lp.	Fakt	Dowód	Numer karty
3.1.1.	W dniu 5 stycznia 2022 roku B. R. A. (...) wraz z małoletnimi córkami (...) oraz H. H. (...) nielegalnie przekroczyła granicę państwową z terenu Białorusi na teren Rzeczypospolitej Polskiej, co zostało ujawnione przez funkcjonariuszy Straży Granicznej w N.. Cudzoziemki nie posiadały dokumentów uprawniających do przebywania na terytorium Polski wskutek czego zostały zatrzymane.	kopie paszportów	5-7 akt VII KO 48/22 Sądu Rejonowego w Bielsku Podlaskim VII Wydziału Zamiejscowego w Hajnówce
		protokół zatrzymania	8 akt VII KO 48/22 Sądu Rejonowego w Bielsku Podlaskim VII

	W tej samej dacie Komendant P. Straży Granicznej w N. z urzędu wszczął postępowanie w sprawie zobowiązania B. R. A. (...) wraz z małoletnimi córkami (...) oraz H. H. (...) do powrotu.		Wydziału Zamiejscowego w Hajnówce
		Informacja Komendanta Placówki Straży Granicznej w Narewce	163-164
3.1.2.	Postanowieniem z dnia 7 stycznia 2022 roku Sąd Rejonowy w Bielsku Podlaskim VII Wydział Zamiejscowy w H. w sprawie VII Ko 48/22 na mocy art. 401 ust. 1, 2, 5, 403 ust. 1, 398a ust. 4 pkt a, 398 ust. 1 pkt. 1 ustawy z dnia 12 grudnia 2013 roku o cudzoziemcach zastosował wobec B. R. A. (...) i jej małoletnich dzieci (...) i H. H. (...) środek zapobiegawczy w postaci umieszczenia w strzeżonym ośrodku dla cudzoziemców na okres nie dłuższy niż 90 dni, od dnia zatrzymania, to jest nie dłużej niż do 5 kwietnia 2022 roku do godz. 16:20	postanowienie o zastosowaniu środka	22-23 akt VII KO 48/22 Sądu Rejonowego w Bielsku Podlaskim VII Wydziału Zamiejscowego w Hajnówce
3.1.3.	W dniu 12 stycznia 2022 roku mąż B. R. A. (...) I. I. za pośrednictwem Komendanta (...) Oddziału Straży Granicznej złożył wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej, którym objął B. R. A. (...) i ich małoletnie dzieci (...) i H. H. (...).	kopia wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej	338-348
3.1.4.	Postanowieniem z dnia 21 stycznia 2022 roku w sprawie (...) Sąd Rejonowy w Białymstoku okres pobytu cudzoziemki B. R. A. (...) wraz z małoletnimi dziećmi (...) i H. H. (...) w strzeżonym ośrodku dla cudzoziemców przedłużył do 11 kwietnia 2022 r., w oparciu o przepisy art 89 ust. 2, 3 i 6 w zw. z art 87 ust. 1 pkt. 2 i 3 ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.	postanowienie o przedłużeniu pobytu w strzeżonym ośrodku	k. 17 akt III Ko 20/22 Sądu Rejonowego w Białymstoku
3.1.5.	Kolejno postanowieniem z dnia 1 kwietnia 2022 roku w sprawie III Ko1 112/22 Sąd Rejonowy w Białymstoku okres pobytu cudzoziemki B. R. A. (...) wraz z małoletnimi dziećmi (...) i H. H. (...) w strzeżonym ośrodku dla cudzoziemców przedłużył do 10 lipca 2022 r., w oparciu o przepisy art 89 ust. 4 i 5 w zw. z art 87 ust. 1 pkt 2 i 3	postanowienie o przedłużeniu pobytu w strzeżonym ośrodku	k. 13 akt III Ko 112/22 Sądu Rejonowego w Białymstoku
		informacja Urzędu do Spraw Cudzoziemców	166

	ustawy o udzielaniu cudzoziemcom na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Postanowienie to zostało zaskarżone przez cudzoziemkę, jednak utrzymane w mocy postanowieniem Sądu Okręgowego w Białymstoku z dnia 11 maja 2022 r. w sprawie VIII Kz 433/22. Do daty wydania postanowienia o przedłużeniu okresu umieszczenia cudzoziemców w strzeżonym ośrodku nie wykonano z nimi żadnej czynności w ramach postępowania w przedmiocie udzielenia im ochrony międzynarodowej.	postanowienie SO w Białymstoku	k. 53 akt III Ko 112/22 Sądu Rejonowego w Białymstoku
3.1.6.	W dniu 19 kwietnia 2022 roku S. H. I. I. został przez Urząd do Spraw Cudzoziemców wezwany na przesłuchanie, którego termin wyznaczono na 3 czerwca 2022 roku i które odbyło się zdalnie. W trakcie przesłuchania został pouczony o możliwości uzupełnienia materiału dowodowego w terminie 7 dni i z uprawnienia tego skorzystał. Po przeanalizowaniu zgromadzonego materiału dowodowego Urząd do Spraw Cudzoziemców uznał, że nie jest konieczne przeprowadzania czynności z B. R. A. (...) i jej małoletnimi dziećmi.	informacja Urzędu do Spraw Cudzoziemców	166
3.1.7.	W dniu 10 lipca 2022 r. B. R. A. (...) i jej małoletnie dzieci (...) i H. H. (...) zostały zwolnione ze Strzeżonego Ośrodka dla Cudzoziemców w B. i skierowane do Ośrodka (...) w B., z uwagi na toczące się postępowanie o udzielenie ochrony międzynarodowej. W dniu 2 sierpnia 2022 r. B. R. A. (...) wraz z małoletnimi dziećmi i mężem opuściła Ośrodek dla Cudzoziemców i została skreślona z listy osób w nim przebywających. Decyzją z dnia 10 października 2022 roku (...)420.421.2022 Szef Urzędu do Spraw Cudzoziemców umorzył postępowanie zainicjowane wnioskiem S. H. I. I. o udzielenie ochrony międzynarodowej.	informacja	k. 81 akt III Ko 112/22 Sądu Rejonowego w Białymstoku
		informacja	236
		odpis decyzji	234-235
0.1.Fakty uznane za nieudowodnione			

Lp.	Fakt	Dowód	Numer karty
3.2.1.	Przedłużenie okres pobytu cudzoziemki B. R. A. (...) wraz z małoletnimi dziećmi (...) i H. H. (...) w strzeżonym ośrodku dla cudzoziemców od 11 kwietnia do 10 lipca 2022 r. było zasadne.		

1.ocena DOWODÓW		
0.1.Dowody będące podstawą ustalenia faktów		
Lp. faktu z pkt 3.1	Dowód	Zwięźle o powodach uznania dowodu
	kopie paszportów	niebudzące wątpliwości
	protokół zatrzymania	sporządzony w przepisanej prawem formie, niekwestionowany
	postanowienie o zastosowaniu środka	niekwestionowane, korespondujące z postanowieniami o przedłużeniu stosowania środka
	kopia wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej	niekwestionowana, korespondującą z dalszym tokiem postępowania toczącego się z udziałem małżonka B. R. A. (...) i ich małoletnich córek
	postanowienia o przedłużeniu pobytu w strzeżonym ośrodku i o utrzymaniu w mocy postanowienia w tym przedmiocie	korespondujące i komplementarne z innymi dokumentami – postanowieniem o zastosowaniu środka jak i kopią wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej
	informacja Urzędu do Spraw Cudzoziemców	niekwestionowana, znajdująca potwierdzenie w aktach postępowania toczącego się przed Urzędem do Spraw Cudzoziemców wskutek wniosku złożonego przez S. H. I. I., a obejmującego wnioskodawczynię
	informacje	niekwestionowane, obiektywne, znajdujące potwierdzenie w aktach postępowań o zastosowanie

		i przedłużenie stosowania środka w postaci umieszczenia w strzeżonym ośrodku dla cudzoziemców
	Odpis decyzji w przedmiocie udzielenia ochrony międzynarodowej	niekwestionowany, niebudzący wątpliwości
0.1.Dowody nieuwzględnione przy ustaleniu faktów (dowody, które sąd uznał za niewiarygodne oraz niemające znaczenia dla ustalenia faktów)		
Lp. faktu z pkt 3.1 albo 3.2	Dowód	Zwiąże o powodach nieuwzględnienia dowodu
1.PODSTAWA PRAWNA		
Odszkodowanie		
1.	Kwota główna	

	Zwiąże o powodach podstawy prawnej	
Zadośćuczynienie		
2.	Kwota główna	
		45 000 zł dla każdej z wnioskodawczyń
	Ustawowe odsetki za opóźnienie	
	Zwiąże o powodach podstawy prawnej	
Zgodnie z treścią art. 398 ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach (tj. z dnia 27 stycznia 2023 r. Dz.U. z 2023 r. poz. 519): 1. Wobec cudzoziemca można zastosować, w drodze postanowienia, środki inne niż umieszczenie go w strzeżonym ośrodku lub areszcie dla cudzoziemców, w przypadku gdy: 1) istnieje prawdopodobieństwo wydania decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu bez określenia terminu dobrowolnego wyjazdu i wynika ono z okoliczności, o której mowa w art. 315 ust. 2 pkt 1, lub Art. 315 cytowanej ustawy stanowi:		

1. w decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu określa się termin dobrowolnego wyjazdu, który wynosi od 8 do 30 dni, liczony od dnia doręczenia decyzji.

2. W decyzji, o której mowa w ust. 1, nie określa się terminu dobrowolnego wyjazdu cudzoziemca, gdy:

1) istnieje prawdopodobieństwo ucieczki cudzoziemca lub

2) wymagają tego względy obronności lub bezpieczeństwa państwa lub ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego.

Natomiast art. 398a cytowanej ustawy stanowi, że cudzoziemca umieszcza się w strzeżonym ośrodku, jeżeli:

1) istnieje prawdopodobieństwo wydania decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu bez określenia terminu dobrowolnego wyjazdu i wynika ono z okoliczności, o której mowa w art. 315 ust. 2 pkt 2, lub

2) wydano decyzję o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu bez określenia terminu dobrowolnego wyjazdu i istnieje konieczność zabezpieczenia jej wykonania, a wydanie tej decyzji wynika z okoliczności, o której mowa w art. 315 ust. 2 pkt 2, lub

3) istnieje konieczność zabezpieczenia przekazania cudzoziemca do państwa trzeciego na podstawie umowy międzynarodowej o przekazywaniu i przyjmowaniu osób, a jego natychmiastowe przekazanie do tego państwa nie jest możliwe, lub

4) wystąpił przynajmniej jeden z przypadków, o których mowa w art. 398 ust. 1, oraz:

a) zastosowanie środków, o których mowa w art. 398 ust. 2, nie jest możliwe,

b) cudzoziemiec nie wywiązuje się z obowiązków określonych w postanowieniu o zastosowaniu wobec niego środków, o których mowa w art. 398 ust. 2.

P. wyżej przepisy stanowiły podstawę zastosowania wobec B. R. A. (...) i jej małoletnich dzieci (...) i H. H. (...) środka w postaci umieszczenia w strzeżonym ośrodku dla cudzoziemców przez Sąd Rejonowy w B. P. VII Zamiejscowy Wydział Karny w H. wydający postanowienie z dnia 7 stycznia 2022 r. w sprawie VII Ko 48/22.

W ocenie Sądu postanowienie to jest zasadne, a umieszczenie w strzeżonym ośrodku dla cudzoziemców słuszne. Jak trafnie ustalił Sąd Rejonowy w Bielsku Podlaskim B. R. A. (...) i jej małoletnie dzieci (...) i H. H. (...) przekroczyły granice RP nielegalnie, nie posiadały miejsca pobytu w Polsce, ważnego dokumentu podróży na teren EU, pieniędzy w ilości wskazanej w ustawie o cudzoziemcach, a z urzędu zostało wszczęte wobec nich postępowanie o zobowiązaniu do powrotu.

Zgodnie natomiast z treścią art. 89. ust 1 i 2 ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej:

1. Sąd wydaje postanowienie o umieszczeniu wnioskodawcy lub osoby, w imieniu której wnioskodawca występuje, w strzeżonym ośrodku lub w areszcie dla cudzoziemców na okres do 60 dni.

2. W przypadku gdy cudzoziemiec przebywający w strzeżonym ośrodku lub areszcie dla cudzoziemców wskutek wykonania postanowienia sądu, wydanego na podstawie ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach, złożył wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej, sąd wydaje postanowienie w sprawie przedłużenia okresu pobytu cudzoziemca w strzeżonym ośrodku lub w areszcie dla cudzoziemców, w przypadku gdy zachodzi którakolwiek z okoliczności, o których mowa w art. 87 ust. 1.

Art. 87. ust 1 natomiast stanowi, że:

Wnioskodawca lub osoba, w imieniu której wnioskodawca występuje, mogą być zatrzymani wyłącznie:

1) w celu ustalenia lub weryfikacji ich tożsamości;

2) w celu zebrania z ich udziałem informacji, na których opiera się wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej, a których uzyskanie bez zatrzymania byłoby niemożliwe - w przypadku istnienia znacznego prawdopodobieństwa ich ucieczki.

3) w celu wydania lub wykonania decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu, gdy wobec wnioskodawcy lub osoby, w imieniu której wnioskodawca występuje, toczy się postępowanie w sprawie zobowiązania do powrotu albo gdy wobec wnioskodawcy lub osoby, w imieniu której wnioskodawca występuje, została wydana decyzja o zobowiązaniu do powrotu, a wnioskodawca lub osoba, w imieniu której wnioskodawca występuje, mieli uprzednio możliwość złożenia wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej i istnieje uzasadnione przypuszczenie, że wniosek ten został złożony jedynie w celu opóźnienia wydania albo opóźnienia lub uniemożliwienia wykonania decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu;

Z uwagi na te same okoliczności, które uwzględnił Sąd Rejonowy w Bielsku Podlaskim (nielegalnie przekroczenie granicy, brak miejsca pobytu w Polsce, ważnego dokumentu podróży na teren EU, pieniędzy w ilości wskazanej w ustawie o cudzoziemcach), Sąd uznał, iż przedłużenie pobytu B. R. A. (...) i jej małoletnich dzieci (...) i H. H. (...) w strzeżonym ośrodku dla cudzoziemców do dnia 11 kwietnia 2022 r. do godz. 16:20, o którym orzekł Sąd Rejonowy w Białymstoku w dniu 21 stycznia 2022 r. postanowieniem w sprawie III Ko1 20/22 było słuszne. Spełnione były bowiem wszystkie przesłanki przedłużenia pobytu cudzoziemców w strzeżonym ośrodku, o których mowa w przywołanych przepisach, a które stanowiły podstawę rozstrzygnięcia.

Art. 407 ustawy o cudzoziemcach stanowi:

1.

cudzoziemcowi przysługuje od Skarbu Państwa odszkodowanie oraz zadośćuczynienie w przypadku niesłusznego zatrzymania lub niesłusznego umieszczenia go w strzeżonym ośrodku lub zastosowania wobec niego aresztu dla cudzoziemców.

2.

Postępowania w sprawach, o których mowa w ust. 1, prowadzi się na podstawie przepisów Kodeksu postępowania karnego dotyczących odszkodowania za niesłuszne skazanie, tymczasowe aresztowanie lub zatrzymanie.

Zgodnie natomiast z treścią art. 552 kpk:

§ 1. Oskarżonemu, który w wyniku wznowienia postępowania, kasacji lub skargi nadzwyczajnej został uniewinniony lub skazany na łagodniejszą karę, służy od Skarbu Państwa odszkodowanie za poniesioną szkodę oraz zadośćuczynienie za doznaną krzywdę, wynikłe z wykonania względem niego w całości lub w części kary, której nie powinien był ponieść.

§ 2. Przepis § 1 stosuje się także, jeżeli po uchyleniu skazującego orzeczenia postępowanie umorzono wskutek okoliczności, których nie uwzględniono we wcześniejszym postępowaniu.

§ 3. Prawo do odszkodowania i zadośćuczynienia powstaje również w związku z zastosowaniem środka zabezpieczającego w warunkach określonych w § 1 i 2.

§ 4. Odszkodowanie i zadośćuczynienie przysługuje również w wypadku niewątpliwie niesłusznego tymczasowego aresztowania lub zatrzymania.

Podkreślić tu należy, iż przepisy kodeksu postępowania karnego odnoszą się do „niewątpliwie niesłusznego” tymczasowego aresztowania lub zatrzymania, zaś przepisy ustawy o cudzoziemcach nie zawierają modyfikatora w postaci przysłówka „niewątpliwie”.

Pozwala to jednak odnieść wszelkie uwagi doktryny i orzecznictwo wydane na gruncie art. 552 k.p.k. do odszkodowania lub zadośćuczynienia dla cudzoziemca, co do którego przyznania ustawa daje szersze możliwości.

Odpowiedzialność Skarbu Państwa z tytułu niewątpliwie niesłusznego tymczasowego aresztowania (art. 552 § 4 KPK) opiera się na zasadzie ryzyka.

Analogiczny reżim odpowiedzialności ma zastosowanie w przypadku orzekania w trybie art. 407 ustawy o cudzoziemcach.

Niewątpliwie niesłusznym, w rozumieniu art. 552 § 4 KPK, jest takie tymczasowe aresztowanie, które było stosowane z obrazą przepisów rozdziału 28 KPK, oraz tymczasowe aresztowanie oskarżonego (podejrzanego), powodujące dolegliwość, której nie powinien doznać, w świetle całokształtu okoliczności ustalonych w sprawie, a także, w szczególności, prawomocnego jej rozstrzygnięcia. (Uchwała Sądu Najwyższego - Izba Karna z dnia 15 września 1999 r. I KZP 27/99)

Wobec powyższego, niewątpliwie niesłuszne tymczasowe aresztowanie będzie miało miejsce wówczas, gdy było ono stosowane z naruszeniem przepisów KPK, dotyczących tego środka zapobiegawczego albo okazało się niezasadne z punktu widzenia ostatecznego (prawomocnego) rozstrzygnięcia w przedmiocie odpowiedzialności karnej, w świetle całokształtu okoliczności ustalonych w tej sprawie, a także w toku postępowania w przedmiocie odszkodowania lub zadośćuczynienia za niesłuszne tymczasowe aresztowanie.

Oznacza to, że oceny słuszności tymczasowego aresztowania, na gruncie przepisu art. 552 § 4 KPK, należy dokonywać przede wszystkim z punktu widzenia ostatecznego rozstrzygnięcia w sprawie. Różnica poglądów między orzecznictwem Sądu Najwyższego a piśmiennictwem, na gruncie przepisu art. 487 § 4 KPK z 1969 r., co do tego, czy ocenę trzeba dokonywać *ex nunc* czy też *ex tunc*, nie wymaga dalszego rozważania. Spór ten rozstrzyga, na korzyść piśmiennictwa, przyjęcie w KPK z 1997 r., w art. 552 § 4 KPK, odpowiedzialności Skarbu Państwa na zasadzie ryzyka. Wobec tego, niewątpliwie niesłuszne tymczasowe aresztowanie to takie, które, przede wszystkim z perspektywy ostatecznego rozstrzygnięcia sprawy i końcowych ustaleń dokonanych w sprawie o odszkodowanie, nie powinno mieć miejsca.

Rozważając problematykę odpowiedzialności Skarbu Państwa z tego tytułu, trzeba zwrócić uwagę na to, że wchodzi ona w grę tylko wówczas, gdy osoba pozbawiona wolności w tym trybie rzeczywiście poniosła szkodę lub doznała krzywdy, która nie została zrekompensowana. Stanowi to samodzielną i niezależną przesłankę takiej odpowiedzialności. Szkoła zostanie zrekompensowana w tych wszystkich wypadkach, gdy okres tymczasowego aresztowania zostanie zaliczony na poczet kary (nie tylko pozbawienia wolności) w tej sprawie, w której tymczasowe aresztowanie było stosowane lub w innej sprawie, na podstawie art. 63 § 1 KK i art. 417 KPK

W pozostałych wypadkach, gdy przy stosowaniu tymczasowego aresztowania sąd nie dopuścił się obrazy prawa procesowego, ocena niewątpliwie niesłuszności tymczasowego aresztowania wymaga uwzględnienia, przede wszystkim, ostatecznego rozstrzygnięcia w sprawie w przedmiocie odpowiedzialności karnej osoby, która w tym trybie była pozbawiona wolności, a także całokształtu okoliczności ustalonych do chwili wydawania orzeczenia przez sąd rozpatrujący wniosek o odszkodowanie z tego tytułu. Konieczność uwzględnienia tak szerokiego kręgu okoliczności wynika, o czym była już mowa, z tego, że, co prawda, odpowiedzialność Skarbu Państwa za niesłuszne tymczasowe aresztowanie opiera się na zasadzie ryzyka, ale jednocześnie niesłuszność musi mieć charakter niewątpliwym.

Z tego punktu widzenia, za niewątpliwie niesłuszne, w zasadzie, uznać należy każde tymczasowe aresztowanie oskarżonego (podejrzanego), który ostatecznie (prawomocnie) został: uniewinniony, umorzono w stosunku do niego postępowanie, także warunkowo, sąd odstąpił od wymierzenia kary, nastąpiło skazanie na karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania, wymierzona została tylko kara nie związana z pozbawieniem wolności lub środek karny, a także, gdy wymierzona została kara pozbawienia wolności w wysokości niższej niż okres tymczasowego stosowania aresztowania - w tym ostatnim wypadku problem odszkodowania dotyczy tylko stosowania tymczasowego aresztowania w czasie stanowiącym różnicę między tymi okresami.

Przytoczyć tu in extenso należy zapatrywanie prawne Sądu Apelacyjnego w Lublinie wyrażone w uzasadnieniu wyroku z dnia 22 stycznia 2024 r. sprawie II AKa 310/23:

„Przepis art. 407 ust. 1 ustawy z 12 grudnia 2013 roku o cudzoziemcach ustanawia generalną podstawę do ubiegania się o zadośćuczynienie za każde niesłuszne pozbawienie wolności, także to, polegające na umieszczeniu cudzoziemca w strzeżonym ośrodku w trybie ustawy z 13 czerwca 2003 roku o udzieleniu cudzoziemcom ochrony na terytorium RP. Należy jednoznacznie podkreślić, że stosowanie detencji wobec cudzoziemców w związku z ubieganiem się przez nich o ochronę międzynarodową, jest środkiem ostatecznym i wymaga szczególnego uzasadnienia. Funkcjonalnie powiązane jest ono wyłącznie z toczącym się postępowaniem z ich udziałem, nie ma natomiast w żadnym przypadku charakteru sankcji czy środka zabezpieczającego, a przesłanką jego stosowania nie jest popełnienie przez cudzoziemca czynu bezprawnego, zaś pobyt cudzoziemca na terytorium Polski ubiegającego się o ochronę międzynarodową na terytorium Polski nie ma charakteru pobytu nielegalnego. Brak jest więc jakichkolwiek racjonalnych przesłanek by niesłuszne pozbawienie wolności cudzoziemca przez umieszczenie go w strzeżonym ośrodku na podstawie art. 87 ust 1 ustawy o udzieleniu cudzoziemcom ochrony na terytorium RP miało być wyłączone spod reżimu odpowiedzialności odszkodowawczej określonej w art. 407 ustawy o cudzoziemcach. Odpowiedzialność władz publicznych za stosowanie środka w postaci umieszczenia cudzoziemca w strzeżonym ośrodku, oparta jest na zasadzie ryzyka, co w przypadku ich niesłusznego orzeczenia i wykonania prowadzi do obowiązku wynagrodzenia szkody zarówno majątkowej jak i niemajątkowej.

Osadzenie cudzoziemca ubiegającego się o ochronę międzynarodową w strzeżonym ośrodku musi spełniać wymogi Konstytucji (art. 52 Konstytucji gwarantuje każdej osobie, także cudzoziemcowi nietykalność osobistą i wolność, zapewnia także swobodę poruszania się po terytorium RP oraz wybór miejsca pobytu i zamieszkania oraz prawo do swobodnego opuszczenia terytorium RP). Przepis art. 31 ust. 3 Konstytucji przewiduje zaś możliwość ograniczenia tych praw i wolności, ale tylko wtedy, gdy jest to konieczne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego, bądź ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej albo wolności i praw innych osób. Dotyczy to także możliwości ustanowienia w ustawie wyjątków od zasady korzystania przez cudzoziemców z praw i wolności zapewnionych w Konstytucji RP każdemu, kto znajduje się pod władzą Rzeczypospolitej Polskiej (art. 37 ust. 2 Konstytucji). Jeżeli pozbawienie wolności cudzoziemca nie spełnia tych warunków jest niesłusznym pozbawieniem wolności.

Jak wynika z treści art. 87 ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium RP, konieczność zastosowania tego najbardziej radykalnego środka, jakim jest osadzenie cudzoziemca w strzeżonym ośrodku, może zachodzić wówczas, gdy bez udziału cudzoziemca nie ma możliwości przeprowadzenia czynności koniecznych do podjęcia rozstrzygnięcia w przedmiocie udzielenia ochrony międzynarodowej, zaś uzasadnione jest przekonanie, że cudzoziemiec nie będzie w sposób dobrowolny brał udziału w tych czynnościach, a inne środki przewidziane w ustawie nie są wystarczające dla osiągnięcia tego celu.

Okoliczności te muszą zostać ustalone w postępowaniu. Brak takiego ustalenia wyklucza umieszczenie cudzoziemca w strzeżonym ośrodku. Niedopuszczalne jest więc traktowanie detencji stosowanej wobec cudzoziemca jako środka zwyczajnego, opartego na domniemaniach lub orzekanego wówczas, gdy brak jest informacji lub dowodów uzasadniających wystarczalność zastosowania mniej dolegliwych środków. Jeżeli

postępowanie nie dostarcza dowodów na spełnienie przesłanki konieczności osadzenia cudzoziemca w ośrodku strzeżonym, to orzeczenie tego środka jest niedopuszczalne, zaś postępowanie w przedmiocie udzielenia ochrony międzynarodowej musi być prowadzone z zastosowaniem innych środków lub z pominięciem jakichkolwiek środków. Obowiązuje w tym zakresie zasada ultima ratio, co wyklucza wszelki automatyzm skutkujący tym, że złożenie wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej z dużym prawdopodobieństwem prowadzi do pozbawienia wolności wnioskodawcy przez osadzenie go w strzeżonym ośrodku. Taka praktyka podważa humanitarny sens udzielania ochrony międzynarodowej cudzoziemcom - uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z 20 czerwca 2023 roku, II KK 148/22.

Dalej SN stwierdził, że celem całej ustawy z 13 czerwca 2003 roku o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium RP jest określenie zasad, warunków i trybu udzielania cudzoziemcom ochrony na terytorium Polski. W żadnym więc razie środki przewidziane w tej ustawie nie pełnią funkcji represyjnych, nie jest też celem ich stosowania ochrona granic RP lub granic zewnętrznych Unii Europejskiej, ani tym bardziej zwalczanie zjawiska nielegalnej migracji. Strzeżone ośrodki nie służą więc po to by internować cudzoziemców na czas rozpoznawania wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej lub by w przypadku negatywnego rozpoznania takiego wniosku zagwarantować sobie efektywną egzekucję ewentualnej decyzji o deportacji cudzoziemca. Ośrodki te nie mogą być więc traktowane jako obozy przejściowe pozwalające na wyselekcjonowanie tej grupy cudzoziemców, którzy otrzymają zezwolenie na pobyt w Polsce.”

Sąd uznał, iż przedłużenie pobytu cudzoziemki B. R. A. (...) i jej małoletnich dzieci (...) i H. H. (...) w strzeżonym ośrodku dla cudzoziemców od dnia 11 kwietnia 2022 r. do godz. 16:20 do 10 lipca 2022 r., godz. 16:20, o którym orzekł Sąd Rejonowy w Białymstoku w dniu 1 kwietnia 2022 r. postanowieniem w sprawie III Ko1 112/22, utrzymanym w mocy postanowieniem Sądu Okręgowego w Białymstoku z dnia 11 maja 2022 roku w sprawie VIII Kz 433/22 było niesłuszne.

Rozstrzygnięcie swoje w sprawie III Ko1 112/22 Sąd Rejonowy oparł, a Sąd Okręgowy w Białymstoku stanowisko to zaakceptował – na tych samych, przytoczonych wyżej przepisach jak w rozstrzygnięciu z dnia 21 stycznia 2022 r. oraz na art. 89 ust. 4 ustawy:

W przypadku gdy przed upływem okresów, o których mowa w ust. 1 i 3, postępowanie w sprawie udzielenia ochrony międzynarodowej nie zostało zakończone decyzją ostateczną i nadal zachodzi którakolwiek z okoliczności, o których mowa w art. 87 ust. 1, sąd może przedłużyć okres pobytu wnioskodawcy lub osoby, w imieniu której wnioskodawca występuje, w strzeżonym ośrodku lub w areszcie dla cudzoziemców na czas określony, niezbędny do wydania takiej decyzji.

Pominał jednak treść art. 89 ust. 4a ustawy o udzielaniu ochrony cudzoziemcom w brzmieniu następującym

4a. Sąd w przypadku, o którym mowa w ust. 4, nie przedłuża pobytu wnioskodawcy lub osoby, w imieniu której wnioskodawca występuje, w strzeżonym ośrodku lub w areszcie dla cudzoziemców, w przypadku gdy postępowanie istotne z punktu widzenia dalszego istnienia okoliczności, o których mowa w art. 87 ust. 1 pkt 1-3 i 5, nie zostało zakończone, a opóźnienie w tym postępowaniu nie wynika z przyczyn leżących po stronie wnioskodawcy lub osoby, w imieniu której wnioskodawca występuje.

Interpretacja powyższego przepisu wskazuje, że możliwe jest przedłużenie pobytu cudzoziemca ubiegającego się o ochronę międzynarodową w strzeżonym ośrodku, jeśli postępowanie w przedmiocie udzielenia tejże nie zakończyło się, a opóźnienie w tym zakresie wynika z przyczyn leżących po stronie aplikującego cudzoziemca lub osoby w imieniu której występuje.

W stosunku do B. R. A. (...) i jej małoletnich dzieci (...) i H. H. (...) przesłanka ta nie była spełniona. Cudzoziemki zostały umieszczone w strzeżonym ośrodku i przedłużono ich pobyt tamże od dnia 21 stycznia

do 11 kwietnia 2022 roku., w związku ze złożeniem przez ich męża i ojca S. H. I. I. wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej.

W tym okresie Urząd do Spraw Cudzoziemców nie wykonał z wnioskującym o udzielenie ochrony międzynarodowej S. H. I. I., który wnioskiem swym objął także żonę B. R. A. (...) i dzieci (...) i H. H. (...) żadnej czynności w postępowaniu.

Dopiero w dniu 19 kwietnia 2022 r. – a więc po upływie pierwotnie oznaczonego okresu pobytu w strzeżonym ośrodku wysłano do wnioskodawcy wezwanie na przesłuchanie w trybie zdalnym, przy czym termin tej czynności zaplanowano na 3 czerwca 2022 r. – i w tej dacie przeprowadzono. Wtedy też został on pouczony o uprawnieniach z art. 10 kpa i z uprawnienia tego skorzystał – w zakreślonym terminie 7 dni przesłał materiał dowodowy. Organ prowadzący postępowanie uznał, że nie ma konieczności przeprowadzania czynności z udziałem B. R. A. (...).

Nie można zatem zasadnie twierdzić, iż opóźnienie w postępowaniu o udzielenie ochrony międzynarodowej wynikało z przyczyn leżących po stronie cudzoziemców. Ani S. H. I. I., ani objęte wnioskiem o udzielenie ochrony międzynarodowej jego żona i dzieci – wnioskodawczynie w niniejszym postępowaniu nie miały wpływu na praktycznie trzymiesięczną bezczynność organu, który zawiadomienie o terminie przesłuchania wystosował po upływie trzymiesięcznej detencji, a termin tej czynności oznaczył na datę przypadającą prawie pięć miesięcy po zatrzymaniu cudzoziemców i złożeniu przez nich wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej.

W sytuacji, kiedy okres pobytu wnioskodawczyń w strzeżonym ośrodku w okresie od 11 kwietnia 2022 r. do 10 lipca 2022 roku, godz. 16:20 Sąd uznał za niesłuszny, zasadnym było zasądzenie na ich rzecz zadośćuczynienia.

W tym miejscu wskazać trzeba, że zgodnie z treścią przepisów art. 445 § 1 k.c. w zw. z art. 445 § 2 k.c. suma zadośćuczynienia pieniężnego, mająca rekompensować krzywdę doznaną przez represjonowanego winna być „odpowiednia”. Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem musi ono mieć charakter kompensacyjny, a więc winno przedstawiać określoną wartość ekonomiczną, odczuwalną, niebędącą jednak wartością nadmierną w stosunku do doznanej krzywdy. Szkodą niematerialną w tym przypadku jest negatywne przeżycie psychiczne wiążące się nie tylko z faktem pozbawienia wolności (okresem i warunkami pozbawienia wolności), ale również to, że dana osoba poprzez czynność niesłusznego zatrzymania utraciła poczucie bezpieczeństwa, zaufania do działań organów państwa. Ustalając wysokości zadośćuczynienia za krzywdę wyrządzoną niewątpliwie niesłusznym zatrzymaniem należy mieć na uwadze okres izolowania od społeczeństwa, który w miarę rozciągania się w czasie wzmaga doznanie krzywdy. Nie bez znaczenia ma również w tym zakresie status społeczny i zawodowy wnioskodawcy. Suma odpowiednia to taka, która co najmniej równoważy przeżycia związane z niesłusznym tymczasowym aresztowaniem (wyrok SA w Warszawie z 10 września 2014 r., II AKa 189/14, Legalis nr 1092702).

Mając powyższe na uwadze, w kontekście trzymiesięcznego niesłusznego pobytu w strzeżonym ośrodku dla cudzoziemców Sąd uznał za zasadne częściowe uwzględnienie roszczenia o zadośćuczynienie.

Inne

3.

1.

Zwięźle o powodach podstawy prawnej

1.ROZSTRZYGNIĘCIE SĄDU W PRZEDMIOCIE ŻĄDANIA		
Zwięźle o powodach rozstrzygnięcia		
Odszkodowanie		
	Kwota główna	
		Odsetki
	Nie żądano	Ustawowe za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się orzeczenia do dnia zapłaty
Zadośćuczynienie		
2.	Kwota główna	
		Odsetki
	W sytuacji, kiedy okres pobytu wnioskodawczyń w strzeżonym ośrodku w okresie od 11 kwietnia 2022 r. do 10 lipca 2022 roku, godz. 16:20 Sąd uznał za niesłuszny, zasadnym było zasądzenie na ich rzecz zadośćuczynienia. W tym miejscu wskazać trzeba, że zgodnie z treścią przepisów art. 445 § 1 k.c. w zw. z art. 445 § 2 k.c. suma zadośćuczynienia pieniężnego, mająca rekompensować krzywdę doznaną przez represjonowanego winna być „odpowiednia”. Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem musi ono mieć charakter kompensacyjny, a więc winno przedstawiać określoną wartość ekonomiczną, odczuwalną, niebędącą jednak wartością nadmierną w stosunku do doznanej krzywdy. Szkodą niematerialną w tym przypadku jest negatywne przeżycie psychiczne wiążące się nie tylko z faktem pozbawienia wolności (okresem i warunkami pozbawienia wolności), ale również to, że dana osoba poprzez czynność niesłusznego zatrzymania utraciła poczucie bezpieczeństwa, zaufania do działań organów państwa. Ustalając wysokości zadośćuczynienia za krzywdę wyrządzoną niewątpliwie niesłusznym zatrzymaniem należy mieć na uwadze okres izolowania od społeczeństwa, który w miarę rozciągania się w czasie wzmacnia doznanie krzywdy. Nie bez znaczenia ma również w tym zakresie status społeczny i zawodowy wnioskodawcy. Suma odpowiednia to taka, która co najmniej równoważy przeżycia związane z niesłusznym tymczasowym aresztowaniem (wyrok SA w Warszawie z 10 września 2014 r., II AKa 189/14, Legalis nr 1092702). Mając powyższe na uwadze, w kontekście trzymiesięcznego niesłusznego pobytu w strzeżonym ośrodku dla cudzoziemców Sąd uznał za zasadne	Roszczenie o odszkodowanie i zadośćuczynienie staje się wymagalne dopiero z momentem uprawomocnienia się orzeczenia sądu pierwszej instancji. Dlatego do czasu wydania przez sąd prawomocnego orzeczenia ustawowe odsetki nie przysługują. Należą się one tylko za okres opóźnienia świadczenia wymagalnego, rozpoczynający

kwoty zadośćuczynienia po **45 000 (czterdzieści pięć tysięcy) zł** dla każdej z wnioskodawczyń. Sąd miał na uwadze czas trwania niesłusznego umieszczenia w ośrodku – trzy miesiące i dolegliwości z tym związane, w tym także dla małoletnich, którym z racji wieku z jednej strony łatwiej przychodzi przystosowanie się do zmienionych warunków bytowych, z drugiej zaś wpływ takiego ograniczenia swobody na psychikę.

W sytuacji, gdy wnioskodawczynie żądały kwot po 89 500 zł za cały okres pobytu w strzeżonym ośrodku - za okres ponad 6 miesięcy, Sąd w pozostałej części wniosek oddalił, bowiem jak już wskazano, w okresie do 11 kwietnia 2022 r., godz. 16:20 środek ten był stosowany słusznie.

Umieszczenie w strzeżonym ośrodku dla cudzoziemców sama w sobie powoduje krzywdę wynikającą z nieprzebywania na wolności, brakiem możliwości podejmowania działań, które podejmować może każda wolna osoba, a takie, nieznajdujące umocowanie w przepisach prawa pozbawienie wolności, jest naruszeniem podstawowych praw człowieka.

się z chwilą prawomocności orzeczenia sądowego stanowiącego podstawę do zapłaty (wyr. SA w Warszawie z 9.10.2017 r., II AKa 309/17, Legalis).

Podobnie SA w Katowicach stwierdził, że: „odsetki od odszkodowania za niesłuszne pozbawienie wolności należne są od momentu prawomocnego orzeczenia w

sprawie” (wyr. SA w Katowicach z 20.4.2017 r., II AKa 102/17, Legalis). Także SA w

Warszawie przyjął, że: „Roszczenie o odszkodowanie i

zadośćuczynienie staje się wymagalne dopiero z momentem uprawomocnienia się orzeczenia zasądającego. Dlatego do czasu wydania przez sąd prawomocnego

			orzeczenia ustawowe odsetki nie przysługują. Należą się one tylko za okres opóźnienia świadczenia wymagalnego, rozpoczynający się z chwilą prawomocności orzeczenia sądowego stanowiącego podstawę do zapłaty” (wyr. SA w Warszawie z 19.1.2018 r., II AKa 422/17, Legalis).
--	--	--	---

Inne		
3.	1.	

1.Inne ROZSTRZYGNIĘCIA Zawarte w WYROKU

Punkt rozstrzygnięcia z wyroku	Przytoczyć okoliczności
II	Sąd ponad kwoty zasądzone w pkt I wniosek oddalił.

<i>1.Koszty procesu</i>	
Punkt rozstrzygnięcia z wyroku	Przytoczyć okoliczności
III	Kosztami postępowania Sąd obciążył Skarb Państwa w oparciu o przepis art. 554 § 4 k.p.k.

<i>1.PODPIS</i>

Ewa Pulikowska